

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Хомич Оксани Олександрівни
«Тенденції підготовки вчителя початкової школи в Канаді
(друга половина ХХ – початок ХХІ століття)»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Дисертація Хомич Оксани Олександрівни на тему: «Тенденції підготовки вчителя початкової школи в Канаді (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)», подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Науки про освіту виконана на кафедрі педагогіки та психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка. Тему дисертації затверджено Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол №12 від 14 грудня 2017 року) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 1 від 30 січня 2018 року). Дослідження здійснене в межах теми науково-дослідної роботи Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка «Нова стратегія професійної підготовки педагога в умовах євроінтеграції», номер державної реєстрації 0116U002963; 2016-2021 рр.

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Тенденції підготовки вчителя початкової школи в Канаді (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 9 від 28.10.2021 р.) визначено, що попередня експертиза дисертації проводитиметься на базі кафедри теорії та історії педагогіки Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка та призначено двох рецензентів:

1. Неживу Людмилу Львівну, доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри початкової освіти, Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;

2. Кошарну Наталію Володимирівну, завідувача кафедри іноземних мов і методик їх навчання Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидата педагогічних наук, доцента.

Актуальність теми дослідження. Дисертаційне дослідження Оксани Хомич є цікавим і змістовним, містить важливий матеріал, який є актуальним у контексті вибудовування освітніх стратегій підготовки вчителя в добу глобальних суспільних змін. Інтеграційні процеси між державами і культурами зумовлюють нові вимоги до освіти. Відтак підготовка фахівців, зокрема педагогічної галузі, має вибудовуватися з урахуванням перспективного зарубіжного та вітчизняного досвіду. Модернізація системи освіти України у руслі концепції «Нова українська школа» (2017 р.), закону України «Про освіту» (2017 р.) закону України «Про повну загальну середню освіту», закону України «Про вищу освіту» зумовлює пошуки ефективних зарубіжних практик підготовки вчителя початкової школи. Досвід Канади доводить ефективність системи підготовки педагогів, тому його вивчення є вартісним щодо урахування, з одного боку, викликів / проблем, а з іншого – досягнень у підготовці вчителя початкової школи.

З огляду на те, що в культурному просторі Канади помітне місце займає українська діаспора, порівняльні студії щодо підготовки вчителя становлять значний як науковий, так і практичний інтерес. Канада є багатонаціональною країною, яка увібрала в себе досвід багатьох народів щодо організації навчального процесу в школі, й зокрема початковій. Система підготовки вчителя початкової школи в Канаді ґрунтується на ціннісних домінантах поваги до особистості, її інтересів і потреб, і готовності здійснювати освітній процес на принципах довіри й поваги, роботи учнів в команді, поваги до власного вибору, відповідальності, діяльності, інтеграції змісту навчання, організації освітнього процесу в міжкультурному середовищі, що буде корисним в підготовці вчителя НУШ.

Отже, **актуальність роботи**, що рецензується, не викликає жодного сумніву і визначається можливістю імплементації продуктивного канадського досвіду професійної підготовки вчителя початкової школи та відсутністю спеціального

комплексного історико-педагогічного дослідження розвитку тенденцій визначеного феномену в 1950-2010 рр.

Мета дисертаційної роботи полягає в дослідженні тенденцій підготовки вчителя початкової школи в Канаді в історико-педагогічному онтогенезі (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) та обґрунтуванні перспектив використання продуктивного канадського досвіду в освітньому просторі України.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1) з'ясувати стан дослідженості наукової проблеми, систематизувати базу та групувати джерела;

2) розкрити передумови становлення тенденцій підготовки вчителя початкової школи у хронологічних межах дослідження;

3) встановити чинники впливу на зміни тенденцій підготовки вчителя початкової школи Канади (1950 – 2010-ті рр.) і розробити періодизацію досліджуваного історико-освітнього явища.

4) охарактеризувати тенденції підготовки вчителя початкової школи Канади в поступі 1950 – 2010-х рр.

5) обґрунтувати продуктивні ідеї та освітні практики підготовки вчителя початкової школи в Канаді, що можуть бути корисними в підготовці вчителя НУШ.

Об'єктом дослідження рецензованої дисертації є підготовка вчителя початкової школи Канади в хронологічних межах кінця ХІХ-початку ХХІ століття, як історико-освітнє явище.

Предмет дослідження – поступ тенденцій підготовки вчителя до роботи в початковій школі Канади (1950 – 2010-ті рр.).

Достатня обґрунтованість та вірогідність основних положень, сформульованих у дисертації Хомич О.О., забезпечуються належною методологічною базою й не викликають заперечень. Системний аналіз досліджуваного матеріалу й реалізацію визначених в роботі завдань вдало здійснено на основі таких **методів**: *історико-генетичний* – для аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації історико-педагогічних джерел, періодичних видань задля з'ясування дослідженості наукової проблеми, уточнення чинників і передумов предмета

дослідження; *зіставний* – задля аналізу соціокультурних явищ та фактів, що вплинули на зміни вимог до підготовки вчителя початкової школи в хронологічних межах дослідження; *пошуково-бібліографічний* – для вивчення бібліотечних каталогів, фондів канадських університетів; *хронологічний* – для простеження генези тенденцій підготовки вчителя початкової школи Канади.

Особиста участь автора в отриманні конкретних наукових результатів, викладених у дисертації. Дисертаційна робота є самостійно виконаним дослідженням, у якому викладено авторський погляд на тенденції підготовки вчителя початкової школи в Канаді (друга половина ХХ – початок ХХІ століття).

У статті «Етапи підготовки вчителя початкової школи в Канаді (друга половина 20 – початок 21-го століття)» авторові належить розкриття основних вимог до вчителів початкової школи, що впливали на поступ організаційних, структурних, змістових змін у підготовці вчителя початкових класів, відповідно до потреб тогочасного суспільства. У статті «Підготовка вчителя початкової школи Канади у другій половині ХХ століття» здобувачем було виокремлено факультети освіти в Канаді (Онтаріо), що були створені при університетах. Зазначені статті написані у співавторстві з Г.І. Іванюк.

Наукова новизна роботи незаперечна: вона полягає в тому, що вперше комплексно проаналізовано тенденції підготовки вчителя початкової школи в руслі політико-нормативних, етнокультурних і соціально-економічних зв'язків в освітньому середовищі Канади (1950–2010-х рр.); на основі виокремлених цільового, соціально-культурного, дидактичного критеріїв слушно розроблено періодизацію, що відображає зміни цих тенденцій; висвітлено дворівневу освітню політику урядів Канади, що визначала можливість продуктивних змін у підготовці вчителя початкової школи в хронологічних межах виокремлених періодів і етапів. Ці знання безумовно розширюють міждисциплінарне поле історико-педагогічної науки. Важливим бачиться й те, що до наукового обігу введено низку документів з архівних фондів, статистичні дані про діяльність закладів підготовки вчителя в різні періоди та етапи, відомості про освітню політику урядів Канади.

Наукові положення, розроблені особисто дисертанткою та їх новизна.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликають заперечень.

У *вступі* дослідниця доцільно сформулювала актуальність теми дослідження, чітко визначила мету, завдання, об'єкт, предмет, детально розкрила наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, подала відомості про апробацію й упровадження авторського доробку, що свідчить про обґрунтованість і виваженість науково-понятійного апарату роботи.

У *першому розділі* дисертанткою доречно здійснено ретроспективний огляд становлення інституціональної професійної освіти відповідно до суспільно обумовлених потреб. Дослідниця слушно виокремила нормативно-правові, соціально-економічні, організаційно-освітні передумови, дослідила вплив урядів провінцій, громадських і професійних спілок. Важливо, що дисертантка зацентрувала увагу на чинниках розвитку підготовки вчителя початкової школи Канади, у зв'язку з чим було проаналізовано зміни освітньої політики на організаційному та змістовому рівнях, у контексті пріоритетних парадигм, досліджено вплив культурного різноманіття соціального середовища Канади на освітні процеси. Саме такий підхід і уможливив обґрунтування тенденцій підготовки вчителів початкових класів у Канаді 1950-2010-х років.

Важливе історико-педагогічне значення має розроблена у рецензованому дослідженні періодизація, яка демонструє зміни тенденцій підготовки вчителів початкової школи в Канаді (1950 – 2010-ті рр.). Обґрунтованість періодизації зазначеного освітнього феномену забезпечується належним методологічним підґрунтям, яке становлять: системний, культурно-антропологічний, парадигмальний, диференційований підходи. Заслуговує на увагу виважене формулювання назв періодів і етапів, які є своєрідними характеристиками зрушень в системі освіти в певних часових межах, що дало можливість чітко структурувати тенденції професійної підготовки вчителів початкової школи у закладах вищої освіти Канади.

У *другому розділі* рецензованої роботи за результатами історико-педагогічних студій доречно встановлено соціальний вектор освітньої політики урядів Канади у

зв'язку з демографічними, економічними, культурними та цивілізаційними пріоритетами в хронологічних межах дослідження. Це дозволяє виявити виклики і проблеми, що характеризують зарубіжний освітній досвід.

Особливий інтерес становить порівняння критеріїв якості освіти різних етапів, дослідження стандартів професійної підготовки вчителя, змістово-програмового забезпечення педагогічної освіти Канади, корисних освітніх практик, науково-методичного супроводу підготовки вчителя початкової школи, що можуть використовуватися в педагогічній компаративістиці, а також у прогнозуванні та модернізації професійної підготовки вчителів в Україні.

У *третьому розділі* схарактеризовано концептуальні ідеї продуктивних практик підготовки вчителя початкової школи в Канаді. Ретельне студіювання дидактичних та наукових джерел дало змогу дисертантці слушно виокремити та чітко схарактеризувати домінуючі концепти вдосконалення програмового забезпечення педагогічної освіти вчителя початкової школи Канади визначених періодів. У зв'язку з цим в роботі доречно розглянуто реалізацію паралельних і послідовних освітніх програм, можливості підвищення рівня професійних навичок здобувачів, розвитку їх готовності до колаборації та професійної комунікації.

Заслуговують на увагу аналіз принципів професіоналізації учителів початкової освіти Канади, ключових компетентностей, висвітлені нові підходи в зарубіжній педагогічній освіті, як-от: навчання впродовж життя; соціальна та громадянська зрілість; майстерність навчання; повага до різноманіття (здатність і готовність формувати інклюзивне освітнє середовище), співпраця з освітніми та громадськими спільнотами; важливість ґрунтовних теоретичних та практичних знань та готовність їх застосовувати, а також система оцінювання.

Дослідження продуктивного досвіду педагогічної освіти вчителя початкової школи дало змогу дисертантці з'ясувати різні способи організації практик здобувачів із метою подолання існуючого в 1950–1980 роки відставання практичної складової процесу підготовки, створення продуктивних умов для розвитку професійних навичок і урізноманітнення методик викладання основ наук у початковій школі, готовності до вивчення учнів і спілкування з батьками та

працівниками школи, розвитку комунікації в різних соціальних і культурних середовищах.

Висновки чіткі, логічні, обґрунтовані і не викликають сумніву.

Ґрунтовне вивчення та критичний аналіз джерельної та нормативно-правової бази (348 найменування, з них 250 – англійською мовою) підготовки вчителя початкової школи в Канаді (друга половина ХХ – початок ХХІ століття), яке здійснила дисертантка, дає підстави стверджувати про достовірність та високу ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Принципових зауважень щодо структури, основних положень та концепції дисертації О.О. Хомич в нас немає. Проте, відзначаючи переваги роботи, не можемо не висловити певні **дискусійні міркування та рекомендації**.

З метою візуалізації розробленої в дослідженні періодизації пропонуємо відобразити її схематично. Також, на нашу думку, слід уточнити умовність першого періоду з 1950 рр., оскільки в підрозділі 2.1. було відтворено історичну реконструкцію передумов тенденцій, окреслених в дослідженні часових меж. У категоріальний аналіз основних наукових дефініцій дослідження слід додати поняття «періодизації».

Теоретичне й практичне значення отриманих результатів. Рецензована дисертаційна робота стала складником науково-дослідної роботи Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка «Нова стратегія професійної підготовки педагога в умовах євроінтеграції» (реєстраційний номер 0116U002963), результати дослідження активно впроваджувалися в процесі викладання дисциплін педагогічного циклу в НПУ імені М.П. Драгоманова, Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Практичне значення дослідження у тому, що результати можуть бути застосовані для вдосконалення освітньо-професійних програм зі спеціальності «Початкова освіта» першого (бакалаврського) і другого магістерських рівнів вищої освіти, оновлення змісту педагогічних дисциплін.

Повнота викладення матеріалів у публікації положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення дисертації відображено у 12 публікаціях, з них: 4 статті в наукових фахових виданнях України з присвоєнням категорії «Б», 2 – у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, 6 – у яких додатково відображені результати роботи (2 статті виконано у співавторстві).

**Публікації в періодичних наукових виданнях інших держав,
які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку
та/або Європейського Союзу**

1. Хомич О.О. (2020). Освітня політика Канади в контексті підготовки вчителя початкової школи (1950 - 2010 рр.). *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*, 7(35), 25 – 32. ISSN 2353-8406. (Poland)
2. Khomych O. (2020). Social and Cultural Factors of Primary School Teacher Training in Canada (1950–1990s). *Periodyk Naukowy Akademii Polonijney (PNAP)*, 43(6), 55 – 64. ISSN (Print) 1895-9911, ISSN 2543-8204 (Online) (Poland)

**Публікації у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань
України з присвоєнням категорії “Б”**

3. Хомич О. О. (2018). Соціально-економічні та демографічні чинники підготовки вчителя початкової школи Канади (1950 – 1974 рр.). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, №7(81), 38 - 50. ISSN 2312-5993
4. Хомич О. О. (2019). Технологія «Book Talk» у роботі вчителя початкових класів Канади та України. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 3 (60), 76 – 81. ISSN 1609-8595, e- ISSN 2412-0774.
5. Іванюк Г. І., Хомич О. О. (2020). Етапи підготовки вчителя початкової школи в Канаді (друга половина 20 – початок 21-го століття). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 29, 186 – 192. ISSN 2308-4855 (Print), ISSN 2308-4863 (Online).

6. Хомич О. О. (2021). Підготовка вчителів початкової школи в Канаді наприкінці ХХ - початку ХХІ століття: програмово-методичні аспекти. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 37, 257 – 265. ISSN 2308-4855 (Print), ISSN 2308-4863 (Online).

Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження

(статті в інших виданнях, матеріали конференції, тощо)

7. Хомич О. О. (2017). Особливості навчання учнів початкових шкіл Канади. *Молодий вчений*, 11, 460 – 465.
8. Хомич О. О. (2019). Досвід Канади щодо навчання учнів початкових класів у контексті розбудови Нової української школи. *Молодий вчений*, 8 (72), 88 – 93.
9. Хомич О. О. (2019). Підготовка вчителя початкових класів в Канаді та Україні: порівняльний аспект. Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2019: інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації, 217 – 218. (Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ. 30 травня 2019 р.)
10. Іванюк Г. І., Хомич О. О. (2020). Підготовка вчителя початкової школи Канади у другій половині ХХ століття. Impact of modernity on science and practice, 359 – 361. (Матеріали XII Scientific and practical conference. Edmonton. Canada. 13-14 april.)
11. Хомич О. О. (2021). Технології Inquiry-Based Learning: досвід підготовки вчителя в Канаді. Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення, 178 – 180. (Матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції. Полтава. 4 - 5 березня 2021 р.)
12. Хомич О. О. (2021). Особливості міжкультурної взаємодії в поступі шкільної освіти в Канаді (друга половина ХХ - початок ХХІ століття). Історія та філософія освіти в незалежній Україні: контрверзи сучасного наукового пізнання, 59 – 61. (Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 8 червня 2021 р., Київ).

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць і результатів автоматизованої перевірки на відсутність плагіату встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст роботи не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

Апробація матеріалів дисертації здійснювалася шляхом їхнього оприлюднення на науково-практичних конференціях різного рівня:

міжнародних: «Сучасні стратегії педагогічної освіти в контексті розбудови суспільства сталого розвитку та концепції нової української школи» (Київ, 2017); «Педагогіка у міждисциплінарному вимірі: варіативність моделей неперервної педагогічної освіти» (Київ, 2018); «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2019: інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації» (Київ, 2019); «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін» (Суми, 2018); «Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи» (Суми, 2019); «Сучасні стратегії педагогічної освіти в контексті розбудови суспільства сталого розвитку та євроінтеграції» (Київ, 2019); «Impact of modernity on science and practice» (Canada, 2020); «Педагогіка у міждисциплінарному вимірі: андрагогічні засади сучасної вищої освіти» (Київ, 2020), «Актуальні проблеми освіти XXI століття» (Київ, 2021);

всеукраїнських: «Професійна підготовка педагогів в умовах євроінтеграції: проблеми та перспективи» (Київ, 2017); «Якість освіти України: сучасні виклики та пріоритети розвитку» (Київ, 2018); «Форми репрезентації джерел з історії освіти» (Київ, 2019); «Інновації у професійній підготовці педагога в умовах євроінтеграції освітнього процесу: погляд науковців і практиків» (Київ, 2019); «Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення» (Полтава, 2021), «Історія та філософія освіти в незалежній Україні: контрверзи сучасного наукового пізнання» (Київ, 2021), «Понятійно-термінологічний апарат історико-педагогічних досліджень: історія і сучасні підходи» (Київ, 2021).

Оцінка мови та стилю дисертації. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступний для сприйняття. Робота написана науковим стилем мовлення, її структура відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження.

Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам п. 10, 11 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 167 (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Ознайомившись із дисертацією О.О. Хомич «Тенденції підготовки вчителя початкової школи в Канаді (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» і науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, а також взявши до уваги результати фахового семінару, вважаємо, що: дисертація, виконана Оксаною Олександрівною Хомич на тему «Тенденції підготовки вчителя початкової школи в Канаді (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)», є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних завдань, пов'язаних із вивченням тенденцій підготовки вчителя початкової школи в Канаді у 1950 – 2010 рр. та розробкою періодизації означеного освітнього феномену.

У дисертації отримано нові науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати. Її зміст відповідає визначеним темі й меті, поставлені наукові завдання розв'язано повністю, мети дослідження досягнуто. Основні положення дисертації містять елементи наукової новизни. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення повністю обґрунтовані й отримали необхідну апробацію на наукових конференціях. У публікаціях здобувача відображені всі положення дисертації.

Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань і спеціальності, із якої вона подається до захисту. За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значущістю дисертація О.О. Хомич відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка. Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти й накопичено теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, достатні для розв'язання комплексних проблем у царині професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, опановано методологію наукової й педагогічної діяльності.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертація Хомич О.О. «Тенденції підготовки вчителя початкової школи в Канаді (друга половина XX – початок XXI століття)» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, характеризується повнотою викладу досліджуваного матеріалу й відповідає вимогам п. 10, 11 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 167 (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді для здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

професор кафедри початкової освіти
Педагогічного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
доктор філологічних наук, доцент

Л.Л. Нежива

Рецензент:

завідувач кафедри іноземних мов
і методик їх навчання,
Педагогічного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук, доцент

Н.В. Кошарна

